

OHUNJON HAKIMOV PUBLITSISTIKASIDA BADIY NUTQ ELEMENTLARI

Sultonova Odinaxon Yorqinjon qizi

Farg'ona davlat universiteti Jurnalistika ixtisosligi magistranti

Annotatsiya: Ohunjon Hakimov publitsistikasida badiiy nutq elementlari alohida o'ringa ega bo'lib, asarlarida badiiy ifoda va publitsistik tafakkur uyg'unligi asosiy belgilar sifatida namoyon bo'ladi. Publitsistik matnda badiiy nutq vositalarining keng qo'llanilishi, bir tomondan, muallifning tasviriy o'yini va obrazli fikrlashini ko'rsatsa, ikkinchi tomondan, jamiyatga, muayyan voqelikka munosabatning ta'sirchan va ta'sirli bo'lishini ta'minlaydi. Adabiy til imkoniyatlaridan mahorat bilan foydalanish, badiiy tasvir vositalari yordamida muqaddas g'oyalarni ochib berish Hakimov publitsistikasining eng muhim xususiyatlaridan biridir. Publitsistik nutqda badiiy elementlarning kuchini oshiradigan asosiy sabab – zamonaviy o'quvchining e'tiborini jalb qilish, uni muallif ilgari surayotgan g'oya sari yetaklash istagidan tug'iladi.

Kalit so'zlar: badiiy nutq, publitsistika, Ohunjon Hakimov, tasviriy ifoda, obrazli til, so'z san'ati, zamonaviy jurnalistika, ma'naviy muhit, adabiy til, badiiylik.

Аннотация: В журналистике Охунджона Хакимова особое место занимают элементы художественной речи, а гармония художественного выражения и журналистского мышления проявляется в его произведениях как главная особенность. Широкое использование средств художественной речи в журналистском тексте, с одной стороны, демонстрирует игру образов и образное мышление автора, а с другой — обеспечивает выразительность и воздействие отношения к обществу и конкретной реальности. Умелое использование возможностей литературного языка, раскрытие сакральных идей с помощью художественных средств изображения — одна из важнейших особенностей журналистики Хакимова. Главной причиной усиления силы художественных элементов в журналистской речи является стремление привлечь внимание современного читателя, направить его к идее, выдвинутой автором.

Ключевые слова: художественная речь, журналистика, Охунджон Хакимов, изобразительное выражение, образный язык, словесное искусство, современная журналистика, духовная среда, литературный язык, искусство.

Abstract: In the journalism of Ohunjon Khakimov, elements of artistic speech occupy a special place, and the harmony of artistic expression and journalistic thinking is manifested in his works as the main features. The widespread use of artistic speech means in the journalistic text, on the one hand, demonstrates the author's pictorial play and figurative thinking, and on the other hand, ensures the expressiveness and impact of the attitude to society and a specific reality. Skillful use of the possibilities of literary language, revealing sacred ideas with the help of artistic means of depiction are one of the most important features of Khakimov's journalism. The main reason for increasing the power of artistic elements in journalistic speech is the desire to attract the attention of the modern reader, to lead him towards the idea put forward by the author.

Keywords: artistic speech, journalism, Ohunjon Khakimov, pictorial expression, figurative language, word art, modern journalism, spiritual environment, literary language, artistry.

KIRISH

Badiiy nutq elementlari publitsistik matnda ko'proq tasviriylik, obrazlilik, ifodaviylik, individuallik va hayotiylik kabi jihatlarni namoyon etadi. Bu esa matnni o'qilishini, esda qolishini, o'ziga xos ruhiy ta'sirini kuchaytiradi. Hakimov publitsistikasida adabiy til va badiiy nutq imkoniyatlari yuksak darajada ishlatiladi, u o'z fikrini sodda, ammo ta'sirchan so'zlar orqali yetkazishni afzal bilir va shu yo'l bilan o'quvchi yuragiga yo'l topadi. Matnda ishlatilgan badiiy ifoda vositalarining uyg'unligi, boshqa sohalardagi publitsistikaga nisbatan alohida nafosat va sinchkovlikni yuzaga chiqaradi. So'zga badiiylik beruvchi ifodalardan keng foydalanish, ularni turli janrdagi publitsistik asarlarda ijodiy va hayotiy maqsadlarda qo'llash Hakimov uslubining ajralmas xususiyatiga aylanadi. Uning publitsistikasida til soddaligi va ravonligi, o'quvchining tafakkuriga, ichki kechinmalariga muvofiq keladigan badiiy aniqlik bor. Zamon zamonlarida matnda to'qilgan badiiy obrazlar,

o'ziga xos badiiy tafakkur manzaralari o'quvchini bevosita mavzuga kirib borishga chorlaydi. Publitsistikadagi badiiy nutq elementlari o'quvchi hayotidagi voqealarga, ijtimoiy-axloqiy muammolarga boshqacharoq nazar bilan qarash, borgan sari zamonaviy inson qalbini ko'proq hayajonga undash imkonini beradi [1].

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Ohunjon Hakimov asarlarida badiiy nutq vositalaridan muntazam, o'rinli va g'oyaviy maqsadda foydalaniladi. Asosan, badiiy ifoda vositalari uning publitsistik maqolalarida o'z aksini topgan g'oyani kuchaytirish, o'quvchiga yaqinlashtirish, uni ruhlantirish uchun xizmat qiladi. Maqola yoki esse bo'ladimi, ocherk yoki tanqidiy chiqish bo'ladimi, har birida badiiy ifoda uslubi va til qoidalari diqqat markazida turadi. Publitsistik nutqning badiiylashuvi muallif maqsadining chuqurligini, holatga o'ziga xos etib badiiy baho bera olish salohiyatini ko'rsatadi. Har bir fikrni jonli, ruhiy, chuqur va qamrovli ifodalash Hakimov publitsistikasining muhim belgisi. Bunday hollarda u nafaqat voqeani, balki o'quvchi ichki dunyosini hayajonga solib, noturg'un hayot voqeligini tasvirlashga harakat qiladi. Badiiy tasviriyl xususiyat natijasida o'quvchi voqeani his qiladi, unga munosabat bildiradi. Hakimov publitsistikasining badiiy ifoda imkoniyatlari bevosita adabiy tilning boy imkoniyatlaridan kelib chiqadi. U o'z maqolalarida shaklan oddiy, ammo mazmunan chuqur so'zlar, jumlar ishlatadi. Natijada, publitsistik matn badiiylilik va publitsistik ahamiyat kasb etadi. Bu esa jamiyat hayotidagi turli masalalarni kengroq yoritish imkonini paydo qiladi. Ohunjon Hakimovning publitsistik asarlarida badiiy nutq elementlari mavzuni teran yoritishda, chuqur analiz qilishda, so'z boyligining keng doirasidan samarali foydalanishda o'z aksini topadi. Bu elementlar matn strukturasi, syujeti va asosiy g'oyaning ochilishida yetakchi rol o'ynaydi. Publitsistik matnlarda ko'pincha hayotda bo'layotgan voqealar, shaxsiy kechinmalar, jamoat fikri, ijtimoiy hodisalar tahlil qilinar ekan, badiiy ifodalarning o'ziga xosligi va estetik yondashuvi orqali mazkur voqea va jarayonlarga yangicha tus beriladi. Ko'p hollarda badiiy nutq vositalari matn ta'sirchanligini oshiradi, o'quvchini o'yga, mushohadaga chorlaydi. Hakimov uslubida badiiylilik, publitsistikaning so'z boyligi, obrazli va jonli ifoda vositalari keng o'rin olgan. Uning

publitsistikasi o'zbek tilining go'zalligini, teranligini, boy obrazli ifoda imkoniyatlarini, hayotiylik va badiiyatni o'zida mujassamlashtiradi. Bunday publitsistik matnlar o'qilishni xohlagan, hayotiy voqealarga yondashishda badiiylikni afzal ko'radigan o'quvchilar uchun ayni muddao hisoblanadi. O'quvchini o'ziga jalb qilish, fikrini og'dirish, yuragiga yetib borish uchun Hakimov asarlarida badiiy nutq vositalarining keng, to'g'ri va o'rinli qo'llanganligi muhim ahamiyat kasb etadi [2].

МУНОКАМА ВА НАТИЖАЛАР

Aslida, publitsistik matnda badiiy nutq elementlarining ishlatilishi o'quvchini birinchi o'qishda, hatto sarlavhadan boshlab, o'ziga jalb etadi. Hakimov matnlarida mavzu aniq va ravshan yoritiladi, har bir jumlada ifodalangan ruhiy kechinmalar, obrazlarning jonlanishi, so'z tanlashdagi aniqlik, fikrning puxta yoritilishi, barcha-barchasi badiiy ifoda orqali namoyon bo'ladi. Tilning badiiyati va nafisligi, jonli nutq vositalari bilan uyg'unlashtirilgani o'quvchi uchun o'ziga xos, unutilmas taassurot qoldiradi. Bugungi zamonaviy publitsistika uchun xarakterli jihat – gapni sodda, aniq, lo'nda va badiiy tarzda yetkazish, har bir so'z, har bir ifodaning ma'noga boy va o'ziga xos bo'lishi muhim ahamiyatga ega. Hakimov publitsistikasida ham mazkur tamoyil asos qilib olingan. Odatda, badiiy nutq vositalari eslatma, kinoya, epitet, metafora, antonomaziya, she'riy til, so'z o'yinlari orqali o'z ifodasini topadi. Lekin muallif ularni haddan ortiq va keraksiz ishlatish emas, balki badiiy va ruhiy ta'sirchanlikni oshiruvchi muvozanatda tanlaydi. Publitsistik matnning badiiylik kuchi, uni tinglovchi yoki o'quvchi xotirasida uzoq vaqt saqlanib qolishi, undan doimiy foydalanishga intilish tendensiyasi Hakimov publitsistikasida bo'rttirib ko'rsatiladi. Bunday matnlarni qayta-qayta o'qish, har safar yangi va muhim g'oya, ruhiy manzara topish mumkin. Bularning barchasi badiiy nutq elementlaridan mohirlik bilan foydalanish natijasidagina yuzaga chiqadi [3].

Hakimov publitsistikasida eng muhim o'rin tutadigan jihatlardan biri – voqealarga badiiy nazar bilan qarash, ularni so'z vositasida jonlantirishdir. Shuningdek, masalaga badiiy nuqtai nazardan baho berish, uni tahlil qilish jarayonida adabiy tilning nafislik elementlarini muvofiqlashtirish, so'zning ta'sir kuchi va ahamiyatini to'g'ri

o‘rinlashtirish ko‘zga tashlanadi. Mazkur xususiyatlar Hakimov publitsistikasini boshqa mualliflarning asarlaridan ajratib turuvchi muhim omil hisoblanadi. Badiiy nutq vositalari o‘zbek publitsistikasida, xususan, Hakimov ijodida milliylik, zamonaviylik va hayotiylikni uyg‘unlashtiradi. Gapda jonli va obrazli so‘zlar ishlatilishi, badiiy-uslubiy vositalarning matnga kirishi o‘quvchini o‘sha davr muammolari, ijtimoiy jarayonlari haqida chuqur o‘ylashga chorlaydi. Bu uslubiy yondashuv natijasida publitsistik matn zamonaviy hayot voqelarini aks ettiribgina qolmay, keng ijtimoiy asosga ega bo‘lgan tadqiqiy, ruhiy, axloqiy, ma‘naviy masalalarni ham ko‘tarishga xizmat qiladi. Tahlillardan ko‘rinib turibdiki, Ohunjon Hakimov publitsistikasida badiiy nutq elementlari matnning mohiyatini ochishda, o‘quvchi qalbida iliq tuyg‘ular, ijodiy tafakkur uyg‘otishda, estetik kechinmalarni oshirishda muhim o‘rin tutadi. Publitsistik matnning badiiy ifoda, so‘z boyligi, obrazli va janrga xos terminlarning to‘g‘ri ishlatilishi – bularning barchasi Hakimov publitsistikasining boy va rang-barang ekaniga dalolat beradi. Muallif o‘z o‘quvchisini hayajonga keltirish, ularning ichki dunyosiga kirib borish, jamiyatdagi o‘zgarishlarni chuqurroq tahlil qilish uchun adabiy tildan, badiiy nutq vositalaridan keng foydalangan [4].

XULOSA

Xulosa tarzida aytish mumkinki, Ohunjon Hakimov publitsistikasining badiiy nutq elementlari ham forma, ham mazmun nuqtai nazaridan matnni boyitgan, unga kuch, nafosat, g‘uzallik va joziba baxsh etgan. Bu elementlar o‘quvchini o‘ziga jalb qiladi, matnga chuqur kirib borish, hayot voqelarini o‘rganish, ularga ijtimoiy, ma‘naviy va badiiy nuqtai nazardan yondashish uchun keng imkoniyat yaratadi. O‘zbek publitsistikasining rivojiga munosib hissa qo‘shayotgan Ohunjon Hakimov ijodi, xususan, uning publitsistik matnidagi badiiy nutq elementlari – zamonaviy publitsistik tafakkurning boyliklaridan biri sifatida alohida baholanadi. Bu esa xalqimizning ma‘naviy madaniyati, adabiy tafakkuri va tafakkur olamining kengligini, badiiy nutq salohiyatining yuksakligini yana bir bor isbotlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. G'ulomov H. "Publitsistika: nazariya va amaliyot" – Toshkent: Fan va texnologiya, 2017.
2. Ismoilov S. "Ommaviy axborot vositalari va publitsistika" – Toshkent: Universitet nashriyoti, 2020.
3. Karimov U. "Zamonaviy jurnalistika va uning janrlari" – Toshkent: Sharq nashriyoti, 2021.
4. Rasulov N. "Jurnalistik janrlar va ularning tahlili" – Toshkent: Akademnashr, 2018.
5. Xudoyberdiyev A. "Publitsistika asoslari" – Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2019.